

1. Кондратик Л. Й. Історія соціології в іменах / Л. Й. Кондратик. – Луцьк : РВВ «Вежа» Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 1996. – 108 с.

Ляшук Людмила. *Нация как сообщество в социологическом наследстве Владимира Старосольского.* В статье обосновывается целесообразность поиска факторов, повлиявших на становление нациотворческой концепции В. Старосольского. Проанализированы объективные критерии нации, которые служат её составными компонентами и характеризуют нацию как сообщество, творимое стихийной волей и арациональным типом поведения. Последние реализуются в стремлении построить государство путём самоосознания сообщества, которая, будучи новым общественным объединением, руководствуется сознательной волей и способствует реализации интересов нации.

Ключевые слова: нация, сообщество, общество, государство, воля.

Liashuk Liudmyla. *Nation as Association in the Sociological Inheritance of Vladimir Starosolsky.* This article analyzes the factors nation creation process in a sociological legacy V. Starosolsky that reveals the essence of the nation by understanding it as a community. This enables determine basic factors of nations, main among which are: territory, race, culture and language. Reveal the dialectical relationship these signs is denotative in the fight for independence, thereby facilitating the emergence on the international scene a new social formation – state, which is the result of conscious action of the nation. Are the parallels to sociological achievements V. Antonovich, V. Lypynsky, and O. Bochkovsky and S. Rudnitsky, who offered their own concept of the nation.

Key words: nation, community, society, state, will.

УДК 316.334.4

Катерина Олещук

Соціологічний підхід до розуміння права в спадщині Станіслава Дністрянського

Досліджено соціальні підстави права в уявленні С. Дністрянського. За визначенням науковця право є соціальним явищем, адже народжується в соціальних зв'язках як потреба організації суспільного порядку. В основу права вчений закладає морально-етичні компоненти, які виникли природно й діють у вигляді звичаєвого права в соціальних зв'язках. Їм (морально-етичним компонентам) науковець надає пріоритетного значення, порівняно з нормативними складниками.

Ключові слова: соціологічне праворозуміння, соціальні основи права, форми права, звичаєве право, соціальна етика, закон, державне право.

Постановка наукової проблеми та її значення. В умовах формування сучасної української правової держави соціологічний підхід до вивчення права набуває особливої актуальності. Зараз учені перебувають у пошуках розв'язання проблем, які стали перешкодою сучасного розвитку правової системи України [5, 1]. Імовірно, що саме на стику розробок, які, з одного боку, є своєрідним пошуком компромісу між «живим» правом Ерліха й божественним походженням держави та права Л. Й. Петражицького й, із другого – науково-теоретичними дослідженнями, що лежать у площині ідеї народного суверенітету Ж. Ж. Руссо та теорії природного права аж від Ульпіана в українській сучасній науці й розміщений центр перспективних досліджень, майбутніх уявлень про право та державу. Значний інтерес знову викликає думка щодо того, які засадничі положення лежать в основі права [5, 2]. Тому наше дослідження наукової спадщини академіка Станіслава Дністрянського є, по-перше, проявом об'єктивної потреби сучасної науки в пошуках пояснення процесів, які відбуваються в українському суспільстві сьогодні, використовуючи кращі традиції, що заклали основи соціології права й сучасного праворозуміння.

По-друге, урахуванням тієї обставини, що творчість українського вченого мало досліджена соціологами через те, що науковець не вживав самого терміна «соціологія права», означуючи її як загальну науку права, яка належить до наук про життя людини в суспільності. Проте його концепція охоплює проблемне поле й методологію цієї галузі знань. Тому його творчість має цінність для соціології.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Нині дослідженням правової спадщини академіка займаються П. Стецюк (у книзі «Станіслав Дністрянський як конституціоналіст» звертає увагу на проблеми

конституції держави та можливі шляхи конституційно-правового розвитку України у ХХ ст.), В. Возьний (у дисертації «Державно-правові погляди С. С. Дністрянського» подає оцінку правової спадщини С. Дністрянського та досліджує його внесок у розвиток української історико-правової науки), А. Коваль (у дисертаційній роботі під назвою «Погляди Станіслава Дністрянського на право та державу» вивчає історико-правові закономірності становлення й розвитку загальнотеоретичних поглядів науковця на державу та право). У цих дослідженнях увагу звернено на юридичний підхід у творчій спадщині С. Дністрянського.

У соціологічній літературі концепція С. Дністрянського подана Л. Кондратиком в «Історії соціології України в іменах». Тут розкрито соціологічний підхід до поглядів ученого. У підручнику В. Городяненка «Соціологія» С. Дністрянський зазначений як один із провідних теоретиків української соціології права кін. ХІХ – поч. ХХ ст.

Мета й завдання дослідження – розкрити соціологічне розумінні права в спадщині С. Дністрянського.

Зосередити увагу на соціологічній основі (як право твориться та реалізується в суспільстві) спадщини С. Дністрянського, залишивши правникам їхні фахові питання, хоча, зрозуміло, що тут межа є досить умовною. Такий розподіл предметів для більш детального фахового дослідження й наступного синтезу на правилах толерантності дасть можливість розглянути право з різних боків, застосувати об'ємний цілісний підхід до його вивчення; з'ясувати принципи порядку соціальних основ і форм права в суспільстві; визначити соціальний зміст поняття й суті закону у вченні українського науковця. Окреслити співвідношення в суспільстві звичаєвого права та права держави.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Наукова спадщина академіка надзвичайно багатогранна. Серед дослідницьких інтересів С. Дністрянського – правознавство, соціологія, політологія, статистика. Найґрунтовніші дослідження здійснені ним у сфері соціології права, які мали надзвичайну вагомість у юридичній науці того часу. Уже починаючи з його габілітаційної праці «Das Wesen des Werklieferungsvertrages», надрукованої в 1898 р. у Відні, науковець відступив від ідей пануючих юридичних шкіл які, на його думку, губилися в безплідному діалектичному догматизмі. Один із дослідників творчості С. Дністрянського, доктор М. Мельник зауважив, що науковець своїм сміливим методом інтерпретації та теорією розширення суддівської свободи при збереженні правових норм утворив нову школу в науці права, послідовниками якої були Штайнбах, Мавчка, Еренцвайг та ін. [6, 6].

Юридичні надбання С. Дністрянського набувають специфічного значення для соціологічної науки, якщо звести їх до знаменника застосування соціологічного методу в праві, який надовго завоював своє місце в європейській юридичній науці завдяки працям С. Дністрянського. Основу соціологічного розуміння права він розкрив у власній теорії соціальних зв'язків у праці «Звичаєве право та соціальні зв'язки». Ця розробка виникла на основі критики абстрактного ідеалу Рудольфа Штамлера, основними тезами якого були: 1) первинність права щодо економіки (у С. Дністрянського економічні потреби виступають причиною виникнення соціальних зв'язків, які, зі свого боку, регулюються відповідним правом); 2) ідеал права (соціальний ідеал) як такий позбавлений історичної конкретності та змістовності й не відображає дійсного стану емпіричного права (український учений наголошує на необхідності вивчення права конкретного суспільства в історичному контексті). С. Дністрянський відзначає, щоб у розумінні права не створювати правничих абстракцій, а виходити від соціального устрою держави як природного організму. Досліджуючи походження та основи права, науковець стверджує, що воно виникає лише там, де існують соціальні зв'язки. Останні формуються із необхідності задоволення людьми своїх потреб. Соціальні зв'язки історично розвиваються від найпростіших, таких як родина, рід, плем'я, до найскладніших – держави та народу.

Головною причиною утворення таких соціальних зв'язків С. Дністрянський називає економічні мотиви, які вимагали певної організації суспільного життя. Тому кожен соціальний зв'язок має свої норми взаємодії та звичаї, а також засоби для їх реалізації. Звичаї постають як наслідок спільного існування індивідів серед суспільних зв'язків, вони є формою здійснення етичних поглядів людей [2, 10].

У цій теорії мислитель зосереджує значну увагу на встановленні різниці між звичаєм та обрядовістю як різних сторін соціальних явищ й індивідуальною та соціальною етикою, серед яких саме остання подає засади успішного функціонування соціального зв'язку.

Спочатку з'ясуємо питання про походження звичаю і його відмінні риси з обрядовістю. На думку С. Дністрянського, звичай виникає в соціальних зв'язках як прояв своєрідного порядку, за

допомогою якого досягаються спільні цілі всіх членів спільноти. У процесі виникнення звичаю є дві головні умови. Перша – коли звичай виступає як фактична визначена поведінка людей, при потребі досягнення певної цілі. Друга – коли настає момент усвідомлення необхідності діяти саме таким чином, як прийняла діяти та чи інша спільнота. Мірилом правильності поведінки в соціальному зв'язку виступають етичні погляди, оскільки лише ті правила, які визнані цією соціальною спільнотою, можуть забезпечити її мирне й успішне співіснування. Тому звичай є формою здійснення етичних поглядів. Він – основа правового життя в суспільстві.

С. Дністрянський зазначає, що, окрім звичаю, у соціальних зв'язках існує інша форма організації соціального порядку – обряд (обичаї, обичайність). Вони є двома різними сторонами соціальних явищ (звичай – як фактична, а обряд – теоретична); перебувають між собою в постійній взаємозалежності та взаємозв'язку. І звичаї, і обряди підлягають постійним змінам, залежно від розвитку етичних засад у тій чи іншій соціальній спільноті.

Тому логічно слідує перехід до проблеми різниці між етикою індивідуальною та соціальною й визначення їх місця в процесі соціальної взаємодії [3, 10; 13]. З'ясування відмінності між ними, на думку С. Дністрянського, дасть відповідь на питання про відношення етики до права. Отже, основу індивідуальної етики становить суб'єктивний момент, який відображає, передусім, особисту мораль людини, що ґрунтується на чесних мотивах і намірах. Індивідуальна етика обіймає внутрішню сферу людського життя, у той час як соціальна на перший план вносить об'єктивні моменти й визначає намір дії, яким є зворотний зв'язок. Визначальним фактором в індивідуальній етиці є звернення до моральності самого індивіда, а в соціальній – до «етичного ідеалу» суспільних зв'язків. Проте у своїй основі соціальна етика все ж містить етичні принципи індивідуальної етики [2, 46].

Отже, з'ясувавши особливості виникнення звичаю та природу етики, за С. Дністрянським, можна зробити висновки, що лише соціальна етика перебуває в безпосередньому зв'язку зі звичаєм. І як дві різні сторони соціальних явищ (звичай – фактична, а соціальна етика – теоретично-нормативна) вони можуть проявлятися у різній послідовності. Здебільшого соціальна етика опирається на звичаї, проте й норма (соціальна етика) може передувати звичаю, тобто створити новий порядок на основі вже наявної норми.

Підійшовши до нормативної природи етики, науковець зазначає, що і право має нормативний характер. А оскільки право має соціальні основи, то й порівнювати його можна лише із соціальною етикою. Обидва беруть свій початок від суспільних зв'язків як норми суспільного життя. Проте суттєвою відмінністю тут виступає їхній різний обсяг дії, оскільки всі правові норми є соціально-етичними, але не всі соціально-етичні норми є одночасно правовими [2, 46, 47].

Таким чином С. Дністрянський робить висновок, що право – соціально-етичний мінімум, який сам соціальний зв'язок відібрав із загалу правил, котрі є обов'язковими для виконання та забезпечують мирне співжиття й досягнення спільних цілей. І основною прикметою кожного права є переконання членів спільноти в необхідності саме таких правил [3, 15].

У праці «Загальна наука права і політики» С. Дністрянський значно поглибив соціологічний метод дослідження права, доповнивши його методом еволюційного розвитку в історії права. У цій праці він обґрунтував свою теорію соціальних зв'язків, яка спирається на синтез історичного розвитку права в окремих суспільних зв'язках, а в новітньому праві завершується в ставленні суспільства до держави та навпаки. Така взаємна обумовленість соціальних та економічних елементів прослідковується у всій праці. Відтак, на думку вченого, теза про економічні й соціальні основи права повинна стати основою кожного новітнього права [1, 33, 34]. Сьогодні розуміння соціальних основ права видається цілком очевидним, проте в ту добу – кін. XIX – поч. XX ст.) така думка була новітньою.

Розмірковуючи над походженням права, науковець критикує пануючу на той час думку, за якою звичаєве право, закони, суддівська практика й правова наука є джерелами права, указуючи на неточність таких тверджень. У цьому випадку соціологічно-правові погляди вченого визначають особливість його праворозуміння. На думку С. Дністрянського, право є продуктом соціальних взаємодій, адже існує лише там, де наявні соціальні зв'язки, які підпорядковані економічним цілям. Відповідно, соціальні зв'язки є джерелом права, тому що воно виходить саме з них [2, 37]. Тому вже звичай, закони, суддівська практика та правова наука є лише соціальними основами права серед поодиноких соціальних зв'язків. У своїй концепції вчений визначає три головні соціальні основи

права: 1) звичай; 2) авторитет суспільного зв'язку; 3) воля членів зв'язку. А звичаєве право, закони, суддівська практика та правова наука є основними формами, у яких проявляється право. С. Дністрянський виділяє такі чотири основні форми права: 1) звичаєве право; 2) різні форми права в державі; 3) так зване право юриспруденції; 4) становище судді з огляду на творення права [2, 56].

Вище ми вже з'ясували основні положення стосовно природи звичаю як соціальної основи права, то тепер зупинимося більш детально на двох останніх його соціальних основах.

Так, авторитет суспільного зв'язку, зазначає науковець, має великий вплив на генезу права, тому що кожен соціальний зв'язок, незалежно від складності, організовує власний порядок завдяки відносинам влади та підкорення. Характер такої субординації може бути різний залежно від його основ (більш чи менш демократичних або аристократичних). На думку С. Дністрянського, такі відносини не випадкові й не довільні, а є природними та прямо необхідними. У суспільності ці стосунки мають непорушні психологічні основи, оскільки: а) потреба захисту та охорони в слабших; б) тривалі користі в сильніших. Така взаємна вигода й тримає одвічні відносини влади та підкорення. Влада може мати як фізичний характер (у сучасності здебільшого проявляється як фізичний примус у державі, лише в тих випадках, коли сила морального авторитету недостатня), так і моральний (що тримається на силі етичного авторитету). У новітньому праві, зауважує вчений, підданство держави перейшло в нову форму – громадянство, яке стало не лише виразом підкорення державі, а й виявом громадянського права, окреслюючи основи самої влади в державі [2, 39, 40, 41]. Так, бачимо, у чому полягає основа та яка сутнісна природа громадянського суспільства, що сьогодні займає одне з провідних місць у наукових інтересах соціологів і правників з огляду на сучасні суспільні й державотворчі процеси в Україні.

І третьою соціальною основою права, за С. Дністрянським, є воля членів зв'язку. Сама ідея у своїй основі, очевидно, має соціальну дію, яку обґрунтував німецький соціолог М. Вебер та яка полягає в бажанні й намірі діяти відповідним чином, з одного боку, та відповідної реакції – з іншого. Український учений описує заяву волі одних і прийняття цієї заяви іншими або ж її заперечення як один із головних проявів відносин (соціальної взаємодії у М. Вебера).

Тепер розглянемо форми права. Визначивши природу звичаю та права, з'ясуємо, у чому відмінність звичаю й звичаєвого права. С. Дністрянський окреслює цю проблему так: «Звичаєве право – це перш за все *право*, і тим воно різниться від звичаю, як факту. Звичаєве право – це, загалом кажучи, право, оперте на звичаї. Але й закони держави здебільшого опираються на звичаї, тому вирінає питання, чим по суті різниться звичаєве право від законів... Різниця очевидна між нормами держави з одного боку та нормами від інших суспільних зв'язків з другого боку. Доки суспільні норми існують в поодиноких суспільних зв'язках поза державою, вони є *звичаєвим правом*, а з моментом, коли держава прибіє до них свою власну авторитативну марку, надаючи їм авторитету *державних норм*, вони перестають бути звичаєвим правом, а стають *правом дотичної держави*» [2, 56]. Як бачимо, основоположним моментом у визначенні різниці між звичаєм і правовою формою норм є факт відбору та ухвалення авторитетною особою (чи керівником суспільного зв'язку, чи керуючим державним органом) якогось звичаю.

З'ясовуючи суть і обсяг звичаєвого права, С. Дністрянський звертає увагу на те, у яких відносинах перебуває держава щодо суспільних зв'язків нижчого ступеня. Відповідно до цього він виділяє три роди норм звичаєвого права: 1) норми, які природно виникають у суспільних зв'язках, але ще не прийняті державою; 2) норми, що вже давно функціонують, проте державою не санкціоновані; 3) норми, які діють у соціальних спільностях помімо або ж навіть у супереч державі [2, 58]. Можна припустити, що вони впливають із того, що держава не може у своєму законодавчому апараті врахувати й учасно доповнювати та відхиляти всі норми, які природно виникають у суспільстві та з плином часу змінюються. Тому, на думку вченого, держава може послуговуватися деякими звичаями в розв'язанні спірних питань, але тільки тими, які, знову ж таки, сама визначила.

Основною формою, у якій проявляється право в державі, є закон. За визначенням С. Дністрянського, закон – це державою установлені основи суспільного життя, чи поміж людьми, чи в ставленні людей до держави або держави до людей. С. Дністрянський також розрізняє закони за суб'єктами творення та закони, видані відповідними державними органами й прийняті на основі референдуму. Форму закону та орган, який буде їх видавати в державі, визначає конституція. Закон є підставою всього правового життя в державі [2, 60].

Окрім законів, науковець виділяв ще розпорядки, які покликані, передусім, зберігати, пояснювати та виконувати закони. Такі розпорядки видає виконавча влада в тих випадках, коли законом не передбачено розв'язання якихось питань. Можна припустити, що згадані розпорядки є відображенням сучасних нормативних актів.

Наступною формою права є так зване право юристів або наука права. Юристи виступають посередниками між звичасвим правом та правом держави як: 1) учені-теоретики, які досліджують науку права й, будучи широко обізнаними в законах, подають пропозиції щодо їх редагування та доповнення, відповідно до актуальних суспільних потреб; 2) юристи-практики, тобто судді [2, 60, 61].

Оскільки право здебільшого твориться при з'ясуванні непорозумінь і суперечок, зазначає С. Дністрянський, суспільство потребує суддів для вирішення правових спорів від імені держави. Хотілося б детальніше зупинитися на питанні суддівської свободи, оскільки, як зазначалося вище, саме воно було резонансним уже на початку кар'єри українського вченого як представника соціології права. Про те, що суддя повинен мати свободу прийняття рішень, а не керуватися виключно законами, як переконують представники догматичної теорії, у науковця не виникає сумнівів. Проте визначення меж такої свободи він піддає дуже прискіпливому аналізу, адже саме в цьому полягає специфічність його поглядів. Суддівська свобода, у розумінні С. Дністрянського, у своїй основі має соціологічне підґрунтя, адже керується та зважає на соціальний порядок (який ґрунтується на соціальній етиці) конкретного соціального зв'язку. Суддя, за словами вченого, має, передусім, зберігати право, але не тільки право держави, органом якого він є, а й ураховувати право інших соціальних спільностей, що мають вплив на вирішення конкретної правової справи.

Як представник державного органу, суддя повинен узгодити, віднайти гармонію, у праві різних суспільних зв'язків між собою й державою на засадах правдивої рівності (справедливості). Його рішення мають керуватися законом або звертатися до звичасвого права суспільних зв'язків. У своїй діяльності суддя може також створювати нове право в тих випадках, коли в законі не прописано розв'язання ситуації, яка склалась, або норми їх вирішення суспільно застаріли. Тоді всі ті норми суспільних зв'язків, якими користується суддя, та створені ним нові є *природними основами права*, оскільки вони опираються на правдиву суть права не лише в його генезі, а й за внутрішнім характером [2, 73–75]. Тут відразу виникає питання про суб'єктивізм прийнятих рішень суддею. В основі суддівського рішення має бути морально-етичний стрижень, який і визначає правильне природне вирішення суперечок. Виходячи з цього, треба припустити, що суддя, у розумінні С. Дністрянського, повинен мати високу особисту моральність, адже держава доручає йому свободу інших доль. Своїм методом суддівської свободи вчений апелює до визначальності суспільно-етичних, а не нормативних основ права.

Виходячи з вищенаведених міркувань, одне з провідних місць у соціологічно-правовій концепції С. Дністрянського займає проблема співвідношення права та держави. На думку вченого, нова держава повинна будуватися на принципах новітнього права: ідеї свободи людини й суверенності народу паралельно із суверенністю держави, які проголосила Французька революція. С. Дністрянський відзначає, що еволюційний розвиток відбувається в тому напрямку, що нація, маючи своїх людей і свою територію, прагне до того, щоб на своїй природній культурі відкрити шлях до «цивілізації», тобто, щоб на власній національній території витворити питому державну організацію [1, 34].

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Підсумовуючи вищесказане, відзначимо, що основними положеннями соціологічної концепції права С. Дністрянського є такі:

- право є соціальним явищем, єдине джерело якого – соціальні зв'язки;
- соціальними основами права виступають звичай, авторитет суспільного зв'язку й воля членів зв'язку;
- право – це соціально-етичний мінімум, що є обов'язковим для виконання та забезпечує успішне функціонування суспільного зв'язку;
- основними формами, у яких проявляється право, є питання про звичасве право, про різні форми права в державі, про так зване право юриспруденції та про становище судді з огляду на творення права;
- право може існувати лише в найвищій формі соціального зв'язку – державі, яка санкціонувала вибрані з усього загалу соціально-етичні норми;

– в основі права лежить ідея справедливості, яка ґрунтується на морально-етичних засадах соціальних зв'язків.

Отже, С. Дністрянський, уточнивши смисл термінів «соціальний зв'язок», «звичай», «обрядовість», «індивідуальна та соціальна етика», визначив співвідношення, що саме належить до основ права, які є причиною правоутворення, а що є соціальними формами взаємодії, у яких право проявляється, тобто є наслідком. У теоріях праворозуміння, які існували до того часу, це співвідношення мало зворотний бік. Окрім того, надаючи суттєвої вагомості державному апарату, науковець виніс моральний компонент у праві як визначальний, порівняно з нормативним. Учений установив природний порядок речей у розумінні права.

Отже, визначивши соціальні основи в розумінні права С. Дністрянського, на нашу думку, можна рівнозначно з правознавством віднести його напрацювання й до соціологічної спадщини. Також його концептуальні ідеї можна розглядати як одну з головних підстав виникнення соціології права початку ХХ ст.

У рамках викладеного напряму дослідження вважаємо за необхідне ґрунтовне вивчення поглядів українського науковця на державу в соціологічному аспекті.

Джерела та література

1. Академік Станіслав Дністрянський 1870–1935 // Науково-довідкові видання з історії України. Пам'ятки політико-правової культури України. – Вип. № 21. – С. 33,34.
2. Дністрянський С. Загальна наука права і політики / С. Дністрянський. – Прага : Наклад укр. ун-ту в Празі, 1923. – Т. 1. – С. 10, 37, 56.
3. Дністрянський С. Звичаєве право та соціальні зв'язки / С. Дністрянський // Часопис правника і економічна. – Львів, 1902. – Р. 3. – Т. 4–5. – С. 1–45.
4. Дністрянський С. Погляд на теорії права та держави : ювілейний зб. Наук. т-ва ім. Шевченка у Львові в п'ятдесятиліття основання. 1873–1923 / С. Дністрянський. – Львів, 1925. – 63 с.
5. Костицький В. Проблеми ренесансу в сучасній теорії права / В. Костицький // Малий і середній бізнес (право, держава, економіка). – Київ, 2009. – № 1–2. – С.1, 2.
6. Мельник М. Новими шляхами / М. Мельник // Ювілейний збірник на честь професора, доктора Станіслава Дністрянського. – Прага, 1923. – С. 6.

Олещук Катерина. Социологическое понимание права в работах Станислава Днистрянского. Исследованы социальные основы права в представлении С. Днистрянского. По определению учёного, право является социальным явлением, поскольку рождается в социальных связях как потребность организации общественного порядка. В основу права учёный вкладывает морально-этические компоненты, какие по своей природе возникли и действуют в виде «права обычаев» в социальных связях. Им (морально-этическим компонентам) учёный предоставляет приоритетное значение в сравнении с нормативными слагающими.

Ключевые слова: социологическое правопонимание, социальные основы права, формы права, право обычаев, социальная этика, закон, государственное право.

Oleshchuk Kateryna. Sociological Approach to Understanding the Law in the Works of Stanislav Dnistriansky. Research of S. Dnistriansky scientific heritage is the result of the revival and continuation of traditions of research that laid the foundations of modern sociology of law and legal thinking in Ukraine. The main objective of Dnistriansky is: - focus on the sociological basis of inheritance S. Dnistriansky. To his mind the right is a product of social interaction, because there is only where are social connection which are subject to economic objectives. Social connection are a source of law, because it comes from the families, genera, states on the one hand, and social organizations on the other hand; - Find out the basics principles of social order and forms of law in society. Scientist defined value that it belongs to the fundamentals of law that is the cause of law-making, and what are social forms of interaction, in which the law is manifested, that is the result. - Identify the social meaning of the concept and essence of law in the teaching of scientist. Providing significant weight to state apparatus, made the moral law as a component in determining when compared with normative.

Key words: sociological thinking, social foundations of law, forms of law, customary law, social ethics, law, state law.